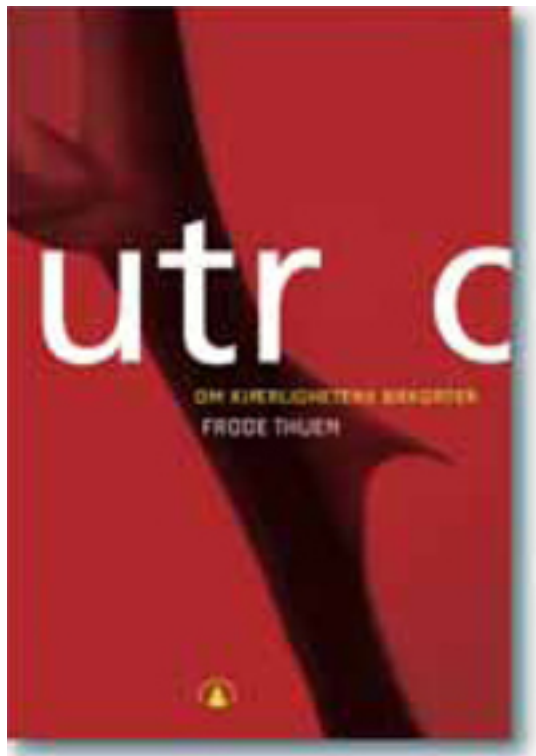

Utro – Om kjærlighetens bakgater

Haldis Hjort

Privat praksis/SINTEF Helse, Oslo

Frode Thuen | **Utro – Om kjærlighetens bakgater** Gyldendal Akademisk, 2006 280 sider

Forlaget gir på et vedlagt ark sterke grunner til at man bør lese boka: «To av tre ekteskap kan regne med å bli berørt av utroskap... syv av ti som oppdager at partneren har vært utro, får psykiske problemer etterpå... halvparten av de som er utro, får psykiske problemer hvis forholdet blir oppdaget.» Og i baksideteksten står det at «... boken er den første samlede fremstillingen av fenomenet utroskap fra en faglig synsvinkel. Boken inneholder også sterke fortellinger fra personer som har vært direkte berørt av utroskap – fra terapeutiske situasjoner, skjønnlitteratur, film eller teater».

Jeg er enig i at utroskap, dette så smertefulle og lidenskapelige fenomenet, er et svært viktig tema for de fleste unge og voksne i Norge, og ikke bare for ektepar, men for alle som knytter seg erotisk og vennskapelig nær til en annen. Det er ille at det er «den kulørte presse» som har vært storprodusent av tekst til allmennheten om dette komplekse feltet. Det har ikke vært mange seriøse bøker fra oss fagfolk om temaet til alle de som sliter, både den som selv er utro, den som er partner, og den som er «tredje» part. Og videre de som *har* opplevd dette, som sliter med ettervirkninger, og ikke minst de som sliter fordi de er redde for at utroskap *kan* skje. Av den grunn skal kollega Frode Thuen, han som hopper etter Sissel Gran i Aftenposten, ha ros for dette arbeidet, og for at det også gir kunnskap til oss kolleger i hjelperollen. Jeg er også enig i at han har mange gode referanser, også fra kunstneriske framstillinger.

Men hva er egentlig en «første samlet framstilling» av et fenomen? Det gir leseren inntrykk av at her er *all* kunnskap om fenomenet samlet, kunnskap som før har vært spredt. Og at ingenting mangler

i framstillingen. Dette stiller jeg meg tvilende til, selv om boka er både omfangsrik og har mye relevant stoff. Jeg skal komme tilbake til det.

Boka har en klar og grei disposisjon: I *Innledningen* settes det opp noen begreper og motsetninger som fungerer godt; den åpne, *legitime* kjærlighet versus den som føles eller leves ut i *bakgatene*, der begjær og forelskelse i en annen utøves, skjult overfor partneren bak fortielse eller direkte løgn. Den *romantiske* kjærligheten er den de fleste av oss som etablerer et varig forhold, starter med: I vår kultur er det akseptert og blir sett på som riktig at vi velger en vi er forelsket i. De heldige parene utvikler den *tilknyttede* kjærligheten som man har overfor «den man er glad i på en annen måte enn alle andre», og som er eksklusiv og varig. Men så kan den *erotiske* kjærligheten komme og lage uro – den har med lyst og spenning å gjøre – «som også er mulig å dele med flere dersom vi først får sjansen og er villige til det». Og de veldig heldige parene klarer å forene den erotiske og den tilknyttede kjærlighet, men forfatteren er i tvil om man klarer det gjennom et langt samliv. Hovedbudskapet er at «jo mer bevisst vi er på utroskapens mange farer og følger, desto lettere er det å holde vår sti ren, hvis det er det vi ønsker».

Første kapittel handler om «Sjalousi – utroskapens skygge». Denne fæle nagende følelsen beskrives i sine mange varianter, både den som er sykkelig eller kronisk, og den som er mer reell. Sjalousien har også en lysere side – den som bekrefter kjærlighet: «Den som aldri er sjalu, har heller aldri vært forelsket,» mente *Augustin*, faktisk. Forfatteren henvender seg mye til den leser som er i den sjalu rollen, i dette kapitlet, og gir gode råd om konstruktiv indre selvdialog. Neste kapittel, «Tegn på at noe er galt», er også mest rettet til den mistenksomme partner, og det drøftes hvilke tegn på utroskap som er vanlig. En får litt følelsen av spionasjeveiledning her – «mobiltelefoner kan være avslørende». Men det nevnes også noe til den som er utro, som en selvransakelses-veiledning, for eksempel å kunne reflektere over at man kritiserer ektefellen for noe man ikke irriterte seg over før. Kapittel 3 handler om «Utroskapens mangfold», som når vennskap blir til «noe mer», drøfting av hvor grensen går, og om løgn og hemmelighetskremmeri. Forfatteren henter også noen begreper fra juridisk diskurs som han setter inn i en utroskap-kontekst: uaktsomt, forsettlig og overlagt. Det fungerer ganske bra.

Så kommer det dramatiske kapitlet «Hvordan kunne du gjøre det?», som beskriver situasjonen når den utro er avslørt eller har tilstått. Kapitlet handler om forskjellige grunner, både psykologiske og sosiale, til at en person blir utro – sidesprang kan tjene ulike hensikter, og vi mennesker er motsetningsfylte. «Gjennom å akseptere kompleksiteten i menneskesinnet vil den som er bedratt, være bedre i stand til å vurdere hva som er mest hensiktsmessig og rimelig reaksjon overfor partneren.» Men det er tydelig at forfatteren mener at menn både av kulturelle og ikke minst biologiske grunner tenderer til å være mer utro enn kvinner. Dette spiller opp til neste kapittel: evolusjonspsykologi. Forfatteren har et greit og klart standpunkt: «Går normene som forbyr utroskap, på tvers av vår sanne natur? Her er mitt svar ja.» (Og sannelig er kvinnens «sanne» natur også polygam, men ikke så mye som mannens.) Han presenterer mange studier fra dyreverdenen. Men måten forfatteren forklarer utviklingen fra fugler og aper til oss mennesker på, i våre kulturer, blir tvilsom for meg, for eksempel: «... utroskap har etter all sannsynlighet vært en evolusjonsmessig berikelse ... som har gjort at våre forfedre har hatt tilgang til ... bedre kvalitet med hensyn til mulige sexpartnere, og dermed også arveanlegg ...». Mener han da at kulturer med aksept på at menn kan ha mange kvinner å spre sine gener på, er biologisk bedre enn vår vestlige kultur med normer om monogami? Og at når det sannsynligvis var mindre utroskap og skilsmisser på 50–60-tallet enn i dag, og når også kvinnene i dag haler innpå mennene med hensyn på utroskap i likestillingens navn, så er det bra for genetikken? Mangfoldigheten i samspillet mellom kultur, biologi og menneskenes historie blir litt borte.

I det neste kapitlet henvender forfatteren seg til den bedratte, og gir mange gode råd til henne/ham, i prosessen fra mistenksomhet, visshet, sorg, sinne og til spørsmålet «Bør du gå eller bli?». Som i neste kapittel, som henvender seg til den utro part med *dennes* forvirring, tror jeg dette er godt opplysningsarbeid, der de som har sine kvaler ut fra sine ulike ståsteder, kan ha nytte av å slå opp i sine respektive kapitler. Det gjelder da også kapitlet til «den tredje part», som likeledes får sine dilemmaer behørig drøftet. En merker at Thuen har hatt mange par-terapi. Det siste kapitlet handler om.

«Den vanskelige veien videre», og utfordringene til alle de tre parter.

Jeg synes det er en mangel at boka for det meste har eksempler og vignett-fortellinger fra en kultur som ligger nær psykologers egen; det handler om hvite, heterofile par i middelklassen. Ofte er de entreprenører, akademikere, konsulenter, som møter hverandre på kontoret der de har prosjekter, og når han som mentor bøyer seg over henne for å vise henne noe på skjermen, kjenner han duften av henne ... osv. Hvor er de homofile og fremmedkulturelle? Eller håndverkerne og fabrikkarbeiderne? Jeg synes også at den forskning som beskrives, er for ensidig; det er mye angloamerikanske studier eller eksperimenter med lite refleksjon omkring bias og *for-forståelse*: Et eksempel: Forskere intervjuet 100 par blant annet om hvorvidt de ville gjøre forholdet slutt dersom partneren var utro. Etterpå vurderte et uavhengig panel hvem av partene som var mest attraktive på kjønnsmarkedet. Og sannelig: De minst attraktive partnerne var minst villige til å avslutte forholdet. Thuen sier at dette er forståelig, fordi den som opplever å være mest underlegen, også har mest å tape på et brudd. Hvordan vet Thuen at den som panelet vurderte som minst attraktiv, føler seg mest underlegen? Og hva er et «uavhengig» panel? Fritt for normer og verdier? Ut fra samme perspektiv tror jeg det hadde vært en mer interessant form hvis vignettene, som er i kursiv, hadde vært direkte *sitater* av utsagn fra klienter eller andre personer som sliter med problematikken, i stedet for at forfatterstemmen forteller og tolker dem. Det kan få et litt belærende preg; forfatteren bruker en mistankens hermeneutikk der han synes å forstå aktørens ubevisste motiver bedre enn de selv gjør. Av og til virker dette også litt spekulativt, som på innsiden av omslaget, der forlaget har valgt å sitere: «Øynene beføler henne liksom, stryker over hennes nakne hud ... et stille begjær ... han ser på henne med et blikk som skjuler en dulgt hemmelighet ...». Dette synes jeg er for tabloid for Gyldendal Akademisk – skal det liksom være appetittvekkende?

Ellers har forfatteren et greit og godt norsk stort sett, bortsett fra noen åpenbare feil som det er rart at ikke forlagets språkvasker har luket ut. Og boka anbefales absolutt som noe av det beste om temaet for tiden. Den fungerer opplysende og veiledende, gir råd og ideer til oss terapeuter, og innsikt og trøst til alle de tre partene i utroskapens kronglete landskap.